

**AKADEMIA WYCHOWANIA FIZYCZNEGO
IM. POLSKICH OLIMPIJCZYKÓW
WE WROCŁAWIU**

Joanna Lewandowska

**RYZYSKO OTYŁOŚCI I JEJ POWIKŁAŃ
METABOLICZNYCH A STYL ORAZ JAKOŚĆ
ŻYCIA KOBIET PO MENOPAUZIE Z POPULACJI
WROCŁAWSKIEJ**

Autoreferat rozprawy doktorskiej

Katedra Podstaw Fizjoterapii i Terapii Zajęciowej,
Wydział Fizjoterapii Akademii Wychowania Fizycznego
im. Polskich Olimpijczyków we Wrocławiu

Promotor:

prof. dr hab. Felicja Fink-Lwow

Recenzenci:

dr hab. Mariusz Ozimek, prof. AWF Kraków

dr hab. Jan Szczegielniak, prof. PO

prof. dr hab. Marek Żak, UJK

WROCŁAW 2024

I WSTĘP

Menopauza to proces fizjologiczny związany z procesem starzenia, obciążony często specyficznymi zaburzeniami somatycznymi i psychicznymi, obniżającymi komfort oraz jakość życia (Genazzani i wsp., 2023; Luo i wsp., 2020; Lwow i wsp., 2016; Lwow i Bohdanowicz-Pawlak, 2020; Santoro i wsp., 2021; Skrzypulec i wsp., 2010; Slaughter i wsp., 2015; Zalewski i wsp., 2024). Według szacunków, w Polsce do 2050 roku, liczba osób powyżej 65 roku życia osiągnie 32,7% populacji, co potencjalnie wiąże się ze wzrostem zachorowalności na choroby przewlekłe (układu krążenia, cukrzycę typu 2, nowotwory, neurodegeneracyjne oraz układu kostnego) (Luo i wsp., 2020; Myint i Welch, 2012; Wierucki i wsp., 2020). Współwystępowanie zaburzeń metabolicznych i otyłości w tym okresie życia, prowadzi do zwiększonego rozpowszechnienia zespołu metabolicznego (Alberti i wsp., 2005; Genazzani i wsp., 2023; Zimmet i wsp., 2005). Według prognoz, do 2035 roku częstość występowania zespołu metabolicznego w populacji kobiet po menopauzie na Świecie może osiągnąć 53% (Engin, 2017).

Stan zdrowia oraz jakość życia mogą być pozytywnie modyfikowane przez prozdrowotny styl życia w tym prawidłową dietę, systematyczną aktywność fizyczną czy rezygnację z używek (An i wsp., 2020; Lewandowska i wsp., 2018; Moratalla-Cecilia i wsp., 2016). W wielu badaniach potwierdzono negatywny wpływ sedenteryjnego trybu życia i błędów żywieniowych na zwiększone ryzyko rozwoju chorób przewlekłych (choroba niedokrwienna serca i naczyń mózgowych, otyłość, miażdżyca, cukrzyca typu 2, nadciśnienie tętnicze, nowotwory oraz choroby neurodegeneracyjne) w populacji kobiet starszych (Amato i wsp., 2011; Lwow, 2010; Lwow i Bohdanowicz-Pawlak, 2020; Różańska i wsp., 2023; Spartano i wsp., 2017; Yoshany i wsp., 2020). Istotnym elementem zachowań prozdrowotnych bez względu na wiek i płeć jest unikanie używek. Szczególnie ryzykowne jest nadmierne spożywanie alkoholu w okresie okołomenopauzalnym, ze względu na potencjalne niekorzystne czynniki psychiczne związane z tym okresem życia kobiet. Palenie wyrobów tytoniowych wiąże się z wcześniejszym wiekiem wystąpienia menopauzy i jednocześnie ze zwiększonym ryzykiem przedwczesnego zgonu z powodu chorób układu krążenia oraz nowotworów (Łączmański i wsp., 2019; Nari i wsp., 2021). Niski poziom aktywności fizycznej, nieprawidłowa dieta, palenie wyrobów tytoniowych i nadużywanie alkoholu są jednocześnie istotne dla nasilenia samych objawów menopauzalnych (Milic i wsp., 2018; Skrzypulec i wsp., 2010; Yoshany i wsp., 2020).

Obserwowany aktualnie populacyjny przyrost trwania życia kobiet przy jednoczesnych, oczekiwanych wysokich standardach jakości życia, stanowi przesłanki do holistycznej oceny zdrowia (Nari i wsp., 2021). Wystandardyzowane kwestionariusze jakości życia uwzględniają zarówno komponentę zdrowia fizycznego, psychicznego, społecznego, czynniki socjoekonomiczne oraz elementy samooceny zdrowia.

Wyniki mojej pracy doktorskiej identyfikującej zarówno ryzyko metaboliczne, jakość życia i potrzeby zdrowotne populacji wrocławskich kobiet, pozwolą na opracowanie lokalnego programu edukacyjno-profilaktycznego lub promocji zdrowia dotyczącego okresu menopauzy.

II CEL PRACY

Ocena związku wybranych elementów stylu życia i otyłości oraz jej powikłań metabolicznych u kobiet po menopauzie a jakość życia.

Aplikacja praktyczna

Diagnoza wstępna programu Edukacyjno-Profilaktycznego lub Promocji Zdrowia z wykorzystaniem teorii siedliskowej dla kobiet po menopauzie, korzystających z opieki ginekologicznej w Samodzielnym Publicznym Zakładzie Opieki Zdrowotnej we Wrocławiu.

III PYTANIA BADAWCZE

1. Jakie jest rozpowszechnienie otyłości oraz jej powikłań metabolicznych i czy jest ono zróżnicowane w zależności od stylu życia i wieku kobiet?
2. Czy niski poziom aktywności fizycznej, błędy żywieniowe i używki zwiększają ryzyko zaburzeń metabolicznych w grupie kobiet po menopauzie?
3. Czy jakość życia badanych kobiet ma związek z preferowanymi zachowaniami zdrowotnymi, otyłością i jej powikłaniami oraz wiekiem kobiet?
4. Jakie modyfikowalne zachowania antyzdrowotne dominują w badanej grupie kobiet po menopauzie, stanowiąc tym samym podstawę diagnozy wstępnej programu promocji zdrowia w oparciu o teorię siedliskową?

IV MATERIAŁ I METODY BADAWCZE

IV 1. Organizacja badań

Badania na podstawie zgody nr 8/2023 (wydanej przez Senacką Komisję ds. Etyki Badań Naukowych przy AWF we Wrocławiu) zrealizowano w terminie od 14.04.2023 do 30.01.2024 roku w Samodzielnym Publicznym Zakładzie Opieki Zdrowotnej (SPZOZ) MSWiA we Wrocławiu przy ul. Ołbińskiej 32, na Oddziale Ginekologicznym. Grupę badaną stanowiły pacjentki zgłaszające się na krótkoterminowy pobyt do placówki, w związku z dysfunkcjami w obrębie narządów rodnych (wysiłkowe nietrzymanie moczu, obniżenie lub wypadanie narządów miednicy mniejszej, choroby trzonu macicy, wodniaki jajowodów, guzy jajników, mięśniaki macicy, endometrioza).

Kwalifikacji do badań zgodnie z kryteriami włączenia i wyłączenia dokonywał lekarz, w dni robocze w godzinach od 8.00 do 10:00 rano.

Kryteria włączenia obejmowały pisemną zgodę pacjentki na udział w badaniach; ostatnie krwawienie miesięczne co najmniej przed 12 miesiącami (dla kobiet po menopauzie); wiek powyżej 50 roku życia. Z kolei grupę porównawczą (K) stanowiły kobiety młode, regularnie miesiączkujące.

Kryteria wyłączenia obejmowały stosowanie aktualnie hormonalnej terapii zastępczej (estrogenowej lub estrogenowo-progestagenowej) lub zakończenie terapii w okresie krótszym niż 3 miesiące przed badaniem; przyjmowanie leków wpływających na gospodarkę węglowodanową i/lub lipidową; menopauza chirurgiczna; choroba nowotworowa; zdiagnozowana cukrzyca typu 1 lub 2; oraz dla kobiet z grupy porównawczej (K) dodatkowo brak miesiączki lub zaburzenia miesiączkowania.

IV 2. Charakterystyka badanej grupy

Przebadano 144 kobiety (Rycina 1), w tym 99 kobiet po menopauzie w wieku $66,81 \pm 8,56$ lat oraz 45 kobiet w wieku $40,76 \pm 6,66$ lat, jako grupę porównawczą (K).

Rycina 1 Schemat realizacji badań (ang. *flow chart*)

W pracy porównano także dwie podgrupy kobiet po menopauzie tj. w wieku 50-65 (n=40; 40%) oraz 66-88 (n=59; 60%). Tabela 1 uwzględnia charakterystykę socjodemograficzną kobiet (wykształcenie, status zawodowy, stan cywilny, dzietność, potencjalny przebieg odbytych porodów).

Tabela 1 Charakterystyka socjodemograficzna badanych grup kobiet

Zmienna	Grupa K n = 45 n (%)	50+ n = 99 n (%)	50-65 n = 40 n (%)	66+ n = 59 n (%)
Podstawowe	0 (0,00)	3 (3,03)	0 (0,00)	3 (5,08)
Średnie	10 (22,22)	39 (39,39)	12 (30,00)	27 (45,76)
Wykształcenie	Zawodowe	5 (11,11)	16 (16,16)	7 (17,50)
	Wyższe niepełne (lic., inż.)	4 (8,89)	10 (10,10)	5 (8,47)
	Wyższe pełne (mgr, mgr inż.)	26 (57,78)	31 (31,31)	16 (40,00)

Tabela 1 Ciąg dalszy. Charakterystyka socjodemograficzna badanych grup kobiet

Zmienna	Grupa K n = 45 n (%)	50+ n = 99 n (%)	50-65 n = 40 n (%)	66+ n = 59 n (%)	
Sytuacja zawodowa	Aktywna zawodowo	44 (97,78)	25 (25,25)	23 (57,50)	2 (3,39)
	Emerytura/renta	1 (2,22)	58 (58,59)	7 (17,50)	51 (86,44)
	Emerytura i aktywna zawodowo	0 (0,00)	16 (16,16)	10 (25,00)	6 (10,17)
Rodzaj wykonywanej pracy (obecnie lub w przeszłości)	Siedząca	24 (53,33)	35 (35,35)	13 (32,50)	22 (37,29)
	Stojąca	6 (13,33)	7 (7,07)	2 (5,00)	5 (8,47)
	Mieszana	15 (33,33)	57 (57,58)	25 (62,50)	32 (54,24)
Stan cywilny	Niezamężna	5 (11,11)	2 (2,02)	0 (0,00)	2 (3,39)
	Wolny związek	10 (22,22)	2 (2,02)	2 (5,00)	0 (0,00)
	Mężatka	24 (53,33)	60 (60,61)	29 (72,50)	31 (52,54)
	Wdowa	0 (0,00)	26 (26,26)	5 (12,50)	21 (35,59)
	Rozwiedziona	5 (11,11)	9 (9,09)	4 (1,00)	5 (8,47)
	Separacja	1 (2,22)	0 (0,00)	0 (0,00)	0 (0,00)
Liczba porodów	Bezdzienna	14 (31,11)	3 (3,03)	2 (5,00)	1 (1,69)
	1	14 (31,11)	14 (14,14)	7 (17,50)	7 (11,86)
	2	15 (33,33)	51 (51,52)	19 (47,50)	32 (54,25)
	3	1 (2,22)	23 (23,23)	9 (22,50)	14 (23,73)
	> 3	1 (2,22)	8 (8,08)	3 (7,50)	5 (8,47)
Przebyte porody	Naturalny	20 (44,44)	85 (85,86)	31 (77,50)	54 (91,53)
	Cesarskie cięcie	6 (13,33)	3 (3,03)	3 (7,50)	0 (0,00)
	Inne	5 (11,11)	8 (8,08)	4 (10,00)	4 (6,78)
	Bezdzienna	14 (31,11)	3 (3,03)	2 (5,00)	1 (1,69)

K, grupa porównawcza; przebyte porody „Inne” tj. mieszane (naturalny i cesarskie cięcie), poród zabiegowy (kleszcze, próżnościąg)

IV 3. Metody badań

IV 3.1. Badania laboratoryjne

Próbki krwi do badań biochemicznych pobierano między 9:00 a 11:00 rano na czczo, po co najmniej 12 godzinach od ostatniego posiłku. Oznaczono stężenie glukozy (Glu), cholesterolu całkowitego (TC), triacylogliceroli (TG) oraz frakcji HDL-cholesterolu

w świeżej surowicy. Stężenie frakcji LDL-cholesterolu wyliczono ze wzoru Friedewalda (Friedewald i wsp., 1972). Prawidłowe wartości stężeń Glu, TG i HDL w surowicy krwi przyjęto na podstawie IDF Berlin (Zimmet i wsp., 2005).

IV 3.2. Pomiary antropometryczne i ciśnienia tętniczego

Pomiary antropometryczne obejmowały ocenę masy i wysokości ciała, obwodu talii (WC) i bioder, pomiar skurczowego (SBP) i rozkurczowego ciśnienia tętniczego (DBP). Wyliczano wskaźnik masy ciała BMI i talia/biodro WHR (Genazzani i wsp., 2023; NIH, 1998; Zimmet i wsp., 2005). Prawidłowe lub świadczące o ryzyku zaburzeń metabolicznych wartości WHR, WC oraz ciśnienia tętniczego oznaczano zgodnie z zaleceniami IDF Berlin (Genazzani i wsp., 2023; Zimmet i wsp., 2005).

IV 3.3. Badania ankietowe

- **Autorska ankieta**

Uwzględniała wiek, wykształcenie, sytuację zawodową, rodzinną (stan cywilny, dzieciństwo), status menopauzalny (data ostatniego krwawienia), chorób towarzyszących i przyjmowanych leków, preferowanej diety oraz używek stosowanych aktualnie bądź w przeszłości (palenie wyrobów tytoniowych oraz spożywanie alkoholu).

- **Kwestionariusz aktywności fizycznej IPAQ-SF**

Do oceny poziomu tygodniowej aktywności fizycznej użyty został kwestionariusz IPAQ-SF. Poziomy aktywności fizycznej oznaczono jako wysoki (H, > 3000 MET-min/tyg), umiarkowany (M, 600-3000 MET-min/tyg) oraz niski (L, < 600 MET-min/tyg), zgodnie z zaleceniami *American Heart Association* (AHA) dotyczącymi tygodniowej aktywności fizycznej osób dorosłych (*Physical Activity Guidelines*) (Biernat i wsp., 2007).

IPAQ-SF uzupełniono o preferowany rodzaj aktywności fizycznej oraz czas w pozycji siedzącej, w ciągu tygodnia (ang. SED, *sedentary time*). Na tej podstawie oceniano nowy wskaźnik tj. czasu poświęconego na aktywność fizyczną i sedenteryjnego. Wskaźnik obliczano jako iloraz czasu przeznaczanego na aktywność fizyczną (tPA) (zgodnie z IPAQ-SF) oraz spędzonego w pozycji siedzącej (SED); w ciągu tygodnia.

- **Kwestionariusz jakości życia WHOQOL-BREF**

Do oceny jakości życia wykorzystano kwestionariusz WHOQOL-BREF (licencja z dnia 15.01.2023, nr ID: 391670; materiały na stronie internetowej WHO https://www.who.int/tools/whoqol/whoqol-bref/docs/default-source/publishing-policies/whoqol-bref/polish_whoqol-bref71589543-d0e3-40cd-8e0a-cd171454a339). Jakość życia wyznaczano w zakresie czterech dziedzin, to jest funkcjonowanie fizyczne (DOM1), psychiczne (DOM2), społeczne (DOM3) i w środowisku (DOM4) oraz w odniesieniu do indywidualnej ogólnej percepcji jakości życia (WHO1) oraz ogólnej percepcji zdrowia (WHO2) (WHO, 2004).

- **Preferowana dieta – Talerz Zdrowego Żywienia**

Do oceny dziennego modelu diety wykorzystano Talerz Zdrowego Żywienia (TZŻ) (umieszczonego w pracy za zgodą Narodowego Centrum Edukacji Żywnościowej z dnia 28.06.2023; <https://ncez.pzh.gov.pl/wp-content/uploads/2021/02/talerz-i-zalecenia.pdf>) Zalecane proporcje wzorcowego modelu TZŻ to warzywa i owoce (50%), produkty zbożowe (25%), tłuszczowe i białkowe (25%). (Bondyra-Wiśniewska i wsp., 2021). Jako prawidłową dietę uznawano odpowiedzi różniące się od wzorcowego żywienia o $\pm 5\%$, nie przekraczając 30% dla części oznaczającej grupę produktów tłuszczowych i białkowych.

IV 3.4. Oznaczanie ryzyka zaburzeń metabolicznych

Stężenie glukozy (Glu), cholesterol całkowity (TC), frakcja HDL-cholesterolu (HDL) oraz triacyloglicerole (TG) uzupełnione o dane antropometryczne (obwód talii WC, wskaźnik talia/biodro WHR, wskaźnik masy ciała BMI) stanowiły podstawę obliczenia wskaźników zaburzeń metabolicznych tj. LAP (Kahn, 2005), VAI (Amato i wsp., 2010), TyG (Araújo i wsp., 2022) i ATD (Amato i Giordano, 2014).

- **LAP (ang. lipid accumulation product) – iloczyn akumulacji lipidów**

Iloczyn akumulacji lipidów LAP obliczano na podstawie obwodu talii (WC) oraz stężenia triacylogliceroli (TG) (Kahn, 2005). Dla badanej grupy kobiet określono wartość graniczną LAP = 37,257 cm x mmol/l.

$$\text{LAP} = (\text{WC [cm]} - 58) \times \text{TG [mmol/L]} \text{ (dla kobiet)}$$

- **VAI (ang. visceral adipose index) – wskaźnik wisceralnej tkanki tłuszczowej**

Wskaźnik VAI zastosowano do oceny wielkości depozytu trzewnej tkanki tłuszczowej w oparciu o parametry antropometryczne WC i BMI oraz biochemiczne tj. HDL i TG (Amato i wsp., 2010; Amato i Giordano, 2014).

$$\text{VAI} = \{ \text{WC [cm]} / (36,58 + 1,89 \times \text{BMI [kg/m}^2]) \} \times (\text{TG [mmol/L]} / 0,81) \times (1,52 / \text{HDL [mmol/L]}) \text{ (dla kobiet)}$$

- **ATD (ang. adipose tissue dysfunction) – dysfunkcja tkanki tłuszczowej, na podstawie wieku i wartości VAI**

Ryzyko kardiometaboliczne wynikające z dysfunkcji tkanki tłuszczowej wyznaczono dla ponadnormatywnych wartości VAI zależnie od wieku, tj. $\text{VAI} \geq 1,93$ dla wieku poniżej 52 lat, $\text{VAI} \geq 1,94$ dla 52-66 lat oraz $\text{VAI} \geq 2,01$ dla grupy 66+ (Amato i Giordano, 2014).

- **TyG (ang. triglyceride glucose index) - wskaźnik trójglicerydy-glukoza**

Wskaźnik TyG został wyznaczony w oparciu o stężenie triacylogliceroli (TG) i glukozy (Glu) (Araújo i wsp., 2022). Dla badanej grupy kobiet, przyjmując graniczne prawidłowe wartości TG oraz Glu wyznaczono wartość graniczną $\text{TyG} = 8,913$.

$$\text{TyG} = \text{Ln} (\text{TG [mg/dL]} \times \text{Glu [mg/dL]} / 2)$$

IV 4. Metody statystyczne

Wyniki badań opracowano wykorzystując programy SPSS Statistics v.29.0.1.0 (171), Statistica v.13.3.721.1 i SigmaPlot v.12.5. Normalność rozkładu zmiennych badano testem Kołmogorowa-Smirnowa. Dla porównania różnic badanych zmiennych dla grup niezależnych stosowano test t-Studenta lub U Manna-Whitneya, natomiast dla trzech grup jednoczynnikową analizę wariancji ANOVA lub test Kruskala-Wallisa, uzupełnione o testy post-hoc tj. HSD Tukeya (dla ANOVA) lub Bonferroniego (dla Kruskala-Wallisa). Różnice między częstościami (%) występowania ponadnormatywnych wartości parametrów antropometrycznych i biochemicznych oraz zachowań antyzdrowotnych w badanych grupach kobiet, oceniano testem χ^2 . Związki między badanymi wielkościami

oceniano testem korelacji rang Spearmana. Opracowano model regresji logistycznej do oceny ilorazu szans (OR, ang. *odds ratio*) zaburzeń metabolicznych (zmienne zależne) określanych przez ponadnormatywne BMI, WC, LAP, VAI, ATD, TyG w zależności od wieku, poziomu aktywności fizycznej, modelu diety, przy 95% przedziale ufności (5-95% CI). Istotność statystyczną przyjmowano dla poziomu $p < 0,05$.

V WYNIKI

V 1. Porównanie rozpowszechnienia antropometrycznych, biochemicznych i behawioralnych czynników ryzyka zaburzeń metabolicznych w badanych grupach kobiet

Tabela 2 Porównanie parametrów antropometrycznych, biochemicznych oraz aktywności fizycznej kobiet po menopauzie (50+) oraz grupy K

Grupa	K n = 45 x ± SD	50+ n = 99 x ± SD	p
BMI (kg/m ²)	25,62 ± 5,248	27,42 ± 4,065	0,008*
WC (cm)	82,49 ± 12,98	91,15 ± 11,17	< 0,001*
WHR	0,790 ± 0,066	0,867 ± 0,080	< 0,001*
SBP (mmHg)	130,56 ± 15,371	147,29 ± 21,236	< 0,001*
DBP (mmHg)	79,96 ± 10,289	83,77 ± 10,674	0,003*
Glu (mg/dl)	83,92 ± 10,682	100,09 ± 33,168	< 0,001*
TG (mg/dl)	89,93 ± 48,136	113,91 ± 43,573	< 0,001*
HDL (mg/dl)	65,09 ± 15,558	65,42 ± 12,399	0,899
LDL (mg/dl)	111,00 ± 28,340	124,60 ± 44,164	0,097
TC (mg/dl)	194,09 ± 30,090	212,81 ± 48,927	0,006*
LAP (cm x mmol/l)	27,45 ± 26,46	43,98 ± 25,12	< 0,001*
VAI	1,241 ± 0,962	1,591 ± 0,868	0,002*
TyG	8,116 ± 0,511	8,548 ± 0,497	< 0,001*
PA (MET-min/tyg)	5065,26 ± 5395,699	4344,35 ± 3792,671	0,750
SED (h/tyg)	40,08 ± 17,756	33,06 ± 15,546	0,055
tPA/SED	0,673 ± 0,838	0,734 ± 0,813	0,136

*/ pogrubiona czcionka, istotność statystyczna $p < 0,05$; K, grupa porównawcza; x, średnia arytmetyczna; SD, odchylenie standardowe; BMI, wskaźnik masy ciała; WC, obwód talii; WHR, wskaźnik talia/biodro; SBP/ DBP, skurczowe/rozkurczowe ciśnienie tętnicze; Glu, glukoza; TG, triacyloglicerole; HDL, lipoproteiny wysokiej gęstości; LDL, lipoproteiny niskiej gęstości; TC, cholesterol całkowity; LAP, iloczyn akumulacji lipidów; VAI, wskaźnik wisceralnej tkanki tłuszczowej; TyG, wskaźnik trójglicerydy-glukoza; PA, aktywność fizyczna; MET, równoważnik metaboliczny (1 MET odpowiada zużyciu tlenu w spoczynku, tj. 3,5 ml O₂/kg masy ciała/min); SED, czas sedenteryjny; tPA/SED, wskaźnik czasu aktywności fizycznej i czasu sedenteryjnego; tPA, czas tygodniowej aktywności fizycznej (min)

Kobiety po menopauzie (50+) wykazywały wyższe istotnie statystycznie wartości w zakresie badanych parametrów antropometrycznych i biochemicznych (z wyjątkiem HDL oraz LDL), niż kobiety z grupy porównawczej (K). Porównanie wielkości PA, SED i wskaźnika tPA/SED nie wykazało różnic statystycznie istotnych między grupami.

Tabela 3 oraz Tabela 4 uwzględnia szczegółowe porównanie danych antropometrycznych oraz aktywności fizycznej w odniesieniu do trzech badanych grup kobiet.

Tabela 3 Charakterystyka antropometryczna i aktywność fizyczna w badanych grupach

Parametr	K n = 45		50 - 65 n = 40		66+ n = 59		P
	Średnia ± SD	Mediana (5 - 95)	Średnia ± SD	Mediana (5 - 95)	Średnia ± SD	Mediana (5 - 95)	
Wiek (lata)	40,76 ± 6,66	43,00 (27,30 – 48,70)	58,43 ± 4,59	59,00 (51,00 – 64,95)	72,48 ± 5,33	72,00 (66,00 – 85,00)	-
BMI (kg/m ²)	25,62 ± 5,25	25,10 (19,12 – 38,40)	26,78 ± 4,26	25,31 (20,76 – 34,94)	27,85 ± 3,91	26,91 (22,03 – 35,65)	0,010*
WC (cm)	82,49 ± 12,98	80,50 (65,60 – 112,70)	88,75 ± 12,37	85,50 (72,05 – 113,86)	92,77 ± 10,07	93,00 (77,00 – 111,00)	<0,001*
WHR	0,79 ± 0,07	0,79 (0,69 – 0,92)	0,85 ± 0,09	0,83 (0,73 – 1,05)	0,88 ± 0,07	0,89 (0,75 – 0,99)	<0,001*
SBP (mmHg)	130,56 ± 15,37	130,00 (106,40 – 156,70)	138,25 ± 18,74	136,50 (104,20 – 164,00)	153,42 ± 20,77	159,00 (115,00 – 182,00)	<0,001*
DBP (mmHg)	79,96 ± 10,29	78,00 (65,00 – 99,70)	84,85 ± 10,20	85,00 (66,15 – 103,55)	83,03 ± 11,01	81,00 (66,00 – 105,00)	0,056
PA (MET- min/tyg)	5065,26 ± 5395,70	3150,00 (294,70 – 17700,14)	4069,84 ± 4013,22	2235,50 (529,90 – 15294,60)	4530,47 ± 3658,90	3306,00 (306,00 – 11568,00)	0,675
SED (h/tyg)	40,08 ± 17,76	34,67 (18,55 – 69,70)	31,30 ± 14,88	31,00 (10,05 – 60,00)	34,26 ± 15,99	30,00 (11,50 – 70,00)	0,107
tPA/SED	0,67 ± 0,84	0,23 (0,03 – 2,58)	0,79 ± 0,98	0,38 (0,06 – 3,02)	0,69 ± 0,68	0,47 (0,03 – 1,79)	0,322
PA (min/tyg)	1125,87 ± 1114,33	660,00 (80,50 – 3574,20)	1023,13 ± 999,37	515,00 (141,00 – 3357,00)	1088,19 ± 854,95	885,00 (80,00 – 2700,00)	0,888
Niski poziom PA (< 600 MET- min/tyg)	4 (8,89%)		2 (5,00%)		5 (8,47%)		0,742
Umiarkowany poziom PA (600 – 3000 MET-min/tyg)	18 (40,00%)		23 (57,50%)		20 (33,90%)		0,061
Wysoki poziom PA (> 3000 MET- min/tyg)	23 (51,11%)		15 (37,50%)		34 (57,63%)		0,140
MVPA	41 (91,11%)		38 (95,00%)		54 (91,53%)		0,703
Nadciśnienie tętnicze	25 (55,56%)		31 (77,50%)		50 (84,75%)		0,003*

*/ pogrubiona czcionka, istotność statystyczna na poziomie p<0,05; K, grupa porównawcza; SD, odchylenie standardowe; 5-95, 5-95 percentyl; BMI, wskaźnik masy ciała; WC, obwód tali; WHR, wskaźnik talia/biodro; SBP/DBP, skurczowe/rozkurczowe ciśnienie tętnicze; PA, aktywność fizyczna; MET, równoważnik metaboliczny (1 MET odpowiada zużyciu tlenu w spoczynku, tj. 3,5 ml O₂/kg masy ciała/min); SED, czas sedenteryjny; tPA/SED, wskaźnik czasu aktywności fizycznej i czasu sedenteryjnego; tPA, czas tygodniowej aktywności fizycznej (min); MVPA, aktywność fizyczna o poziomie umiarkowanym oraz wysokim (> 600 MET-min/tyg); nadciśnienie tętnicze gdy SBP ≥ 130 mmHg i /lub DBP ≥ 85 mmHg; MVPA i nadciśnienie tętnicze zostało oznaczone jako liczba (n) i odsetek grupy

Tabela 4 Porównanie wielokrotne wybranych parametrów antropometrycznych i aktywności fizycznej w badanych grupach kobiet (analiza post-hoc)

Parametr	K vs 50+	K vs 50-65	K vs 66+	50-65 vs 66+
	p	p	p	p
BMI (kg/m ²)	0,008*	0,151	0,003*	0,143
WC (cm)	<0,001*	0,015*	<0,001*	0,023*
HC (cm)	0,533	0,970	0,154	0,434
WHR	<0,001*	<0,001*	<0,001*	0,100
SBP (mmHg)	<0,001*	0,041*	<0,001*	<0,001*
DBP (mmHg)	0,003*	0,022*	0,125	0,409
PA (min/tyg)	0,592	0,898	0,470	0,380
PA (MET-min/tyg)	0,750	0,923	0,577	0,365
tPA/SED	0,136	0,231	0,169	0,773
SED (h/tyg)	0,055	0,032*	0,185	0,404
MVPA	0,707	0,480	0,941	0,500

*/ pogrubiona czcionka, istotność statystyczna na poziomie $p < 0,05$; K, grupa porównawcza; BMI, wskaźnik masy ciała; WC, obwód talii; HC, obwód bioder; WHR, wskaźnik talia/biodro; SBP/DBP, skurczowe/rozkurczowe ciśnienie tętnicze; PA, aktywność fizyczna; MET, równoważnik metaboliczny (1 MET odpowiada zużyciu tlenu w spoczynku, tj. 3,5 ml O₂/kg masy ciała/min); tPA/SED, wskaźnik czasu aktywności fizycznej i czasu sedenteryjnego; tPA, czas tygodniowej aktywności fizycznej (min); SED, czas sedenteryjny; MVPA, aktywność fizyczna o poziomie umiarkowanym oraz wysokim (> 600 MET-min/tyg)

Ocena parametrów antropometrycznych wykazała, że najstarsze kobiety (66+) charakteryzowały się najwyższymi wartościami w większości badanych parametrów tj. BMI, WC, WHR, SBP (Tabela 3). Różnice te były statystycznie istotne dla BMI, WC, WHR i SBP między grupą K a 66+ oraz dla WC i SBP dla grup 50-65 i 66+ (Tabela 4).

W Tabeli 5 i 6 przedstawiono porównanie wielkości biochemicznych w badanych grupach, poszerzone o analizę post-hoc.

Tabela 5 Porównanie parametrów biochemicznych w badanych grupach kobiet

Parametr	K n = 45		50 – 65 n = 40		66+ n = 59		p
	Średnia ± SD	Mediana (5 - 95)	Średnia ± SD	Mediana (5 - 95)	Średnia ± SD	Mediana (5 - 95)	
Glu (mg/dl)	83,92 ± 10,68	82,90 (68,39 – 107,70)	92,08 ± 19,35	87,75 (73,11 – 118,75)	105,52 ± 39,15	94,40 (75,90 – 199,00)	< 0,001*
TG (mg/dl)	89,93 ± 48,14	74,00 (39,00 – 207,10)	104,90 ± 37,23	93,50 (60,20 – 167,90)	120,02 ± 46,71	116,00 (56,00 – 258,00)	< 0,001*
HDL (mg/dl)	65,09 ± 15,56	64,00 (42,00 – 93,50)	65,68 ± 12,36	68,00 (43,05 – 83,95)	65,25 ± 12,53	63,00 (47,00 – 88,00)	0,859
LDL (mg/dl)	111,00 ± 28,34	104,00 (67,80 – 156,40)	132,64 ± 42,18	131,50 (69,15 – 208,55)	119,16 ± 45,00	128,00 (53,00 – 202,00)	0,091
TC (mg/dl)	194,09 ± 30,09	190,00 (152,50 – 244,00)	219,30 ± 45,83	222,00 (151,05 – 298,55)	208,41 ± 50,83	220,00 (136,00 – 300,00)	0,050

Tabela 5 Ciąg dalszy. Porównanie parametrów biochemicznych w badanych grupach kobiet

Parametr	K n = 45		50 – 65 n = 40		66+ n = 59		p
	Średnia ± SD	Mediana (5 - 95)	Średnia ± SD	Mediana (5 - 95)	Średnia ± SD	Mediana (5 - 95)	
LAP (cm x mmol/l)	27,45 ± 26,46	19,19 (5,34 – 87,20)	39,09 ± 27,73	27,82 (12,71 – 118,98)	47,30 ± 22,84	44,21 (14,37 – 90,66)	< 0,001*
VAI	1,24 ± 0,96	0,92 (0,38 – 3,38)	1,46 ± 0,85	1,11 (0,64 – 3,72)	1,68 ± 0,87	1,57 (0,58 – 3,87)	0,002*
TyG	8,12 ± 0,51	8,08 (7,35 – 9,05)	8,41 ± 0,42	8,32 (7,83 – 9,42)	8,64 ± 0,53	8,60 (7,79 – 9,65)	< 0,001*

*/ pogrubiona czcionka, istotność statystyczna na poziomie $p < 0,05$; K, grupa porównawcza; SD, odchylenie standardowe; 5-95, 5-95 percentyl; Glu, glukoza; TG, triacyloglicerole; HDL, lipoproteiny wysokiej gęstości; LDL, lipoproteiny niskiej gęstości; TC, cholesterol całkowity; LAP, iloczyn akumulacji lipidów; VAI, wskaźnik wisceralnej tkanki tłuszczowej; TyG, wskaźnik trójglicerydy-glukoza

Tabela 6 Porównanie wielokrotne parametrów biochemicznych (analiza post-hoc)

Zmienna	K vs 50+ p	K vs 50-65 p	K vs 66+ p	50-65 vs 66+ p
Glu (mg/dl)	< 0,001*	0,022*	< 0,001*	0,013*
TG (mg/dl)	< 0,001*	0,014*	< 0,001*	0,060
HDL (mg/dl)	0,899	0,849	0,790	0,651
LDL (mg/dl)	0,097	0,018*	0,443	0,137
TC (mg/dl)	0,006*	0,004*	0,213	0,323
LAP (cm x mmol/l)	< 0,001*	0,005*	< 0,001*	0,016*
VAI	0,002*	0,051	< 0,001*	0,072
TyG	< 0,001*	0,004*	< 0,001*	0,015*

*/ pogrubiona czcionka, istotność statystyczna na poziomie $p < 0,05$; K, grupa porównawcza; Glu, glukoza; TG, triacyloglicerole; HDL, lipoproteiny wysokiej gęstości; LDL, lipoproteiny niskiej gęstości; TC, cholesterol całkowity; LAP, iloczyn akumulacji lipidów; VAI, wskaźnik wisceralnej tkanki tłuszczowej; TyG, wskaźnik trójglicerydy-glukoza

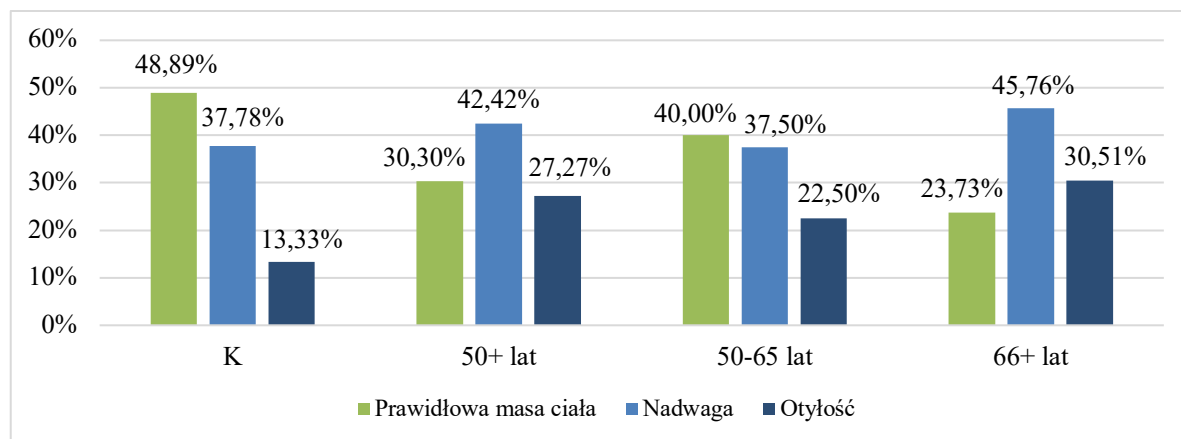
Porównanie parametrów biochemicznych w 3 grupach pozwala na stwierdzenie, że kumulacja czynników ryzyka zaburzeń metabolicznych rośnie z wiekiem kobiet. Wykazano istotne statystycznie różnice tych wartości między grupą K a 50-65 lat (dla Glu $p=0,022$; TG $p=0,014$; LDL $p=0,018$; TC $p=0,004$; LAP $p=0,005$; TyG $p=0,004$) oraz grupą K a 66+ (dla Glu $p < 0,001$; TG $p < 0,001$; LAP $p < 0,001$; VAI $p < 0,001$; TyG $p < 0,001$). Ponadto wykazano istotne różnice między grupami kobiet po menopauzie tj. 50-65 i 66+ dla Glu ($p=0,013$), LAP ($p=0,016$) i VAI ($p=0,015$).

Tabela 7 oraz Rycina 2 dotyczą zróżnicowania w rozpowszechnieniu (%) ponadnormatywnych wartości antropometrycznych oraz biochemicznych związanych z ryzykiem zaburzeń metabolicznych.

Tabela 7 Porównanie wielokrotne rozpowszechnienia ponadnormatywnych wartości parametrów antropometrycznych i biochemicznych w badanych grupach kobiet

Grupa	K n = 45 %	50+ n = 99 %	50-65 n = 40 %	66+ n = 59 %	K vs 50+ p	K vs 50-65 p	K vs 66+ p	50-65 vs 66+ p
BMI ≥ 25 kg/m ²	51,11%	69,70%	60,00%	76,27%	0,033*	0,410	0,007*	0,085
WC ≥ 80 cm	57,78%	84,85%	77,50%	89,83%	< 0,001*	0,051	< 0,001*	0,096
WHR $\geq 0,8$	44,44%	74,75%	60,00%	84,75%	< 0,001*	0,151	< 0,001*	0,006*
Nadciśnienie tętnicze $\geq a$	55,56%	81,82%	77,50%	84,75%	< 0,001*	0,031*	0,001*	0,362
Glu ≥ 100 mg/dl	8,89%	28,28%	15,00%	37,29%	0,006*	0,382	0,001*	0,013*
TG ≥ 150 mg/dl	6,67%	16,16%	15,00%	16,95%	0,100	0,210	0,105	0,795
TC ≥ 200 mg/dl	35,56%	58,59%	65,00%	54,24%	0,010*	0,006*	0,057	0,284
HDL < 50 mg/dl	17,78%	10,10%	15,00%	6,78%	0,208	0,730	0,083	0,188
LDL ≥ 135 mg/dl	40,00%	57,58%	65,00%	52,54%	0,0499*	0,021*	0,203	0,217
LAP $\geq 37,257$ cm x mmol/l	20,00%	55,56%	40,00%	66,10%	< 0,001*	0,043*	< 0,001*	0,010*
VAI $\geq$ należnie do wieku ^b	15,56%	24,24%	22,50%	25,42%	0,229	0,414	0,217	0,738
TyG $\geq 8,913$	6,67%	19,19%	10,00%	25,42%	0,039*	0,577	0,009*	0,048*

*/ pogrubiona czcionka, istotność statystyczna na poziomie $p < 0,05$; K, grupa porównawcza; BMI, wskaźnik masy ciała; WC, obwód tali; WHR, wskaźnik talia/biodro; a, nadciśnienie tętnicze wyznaczane dla wartości SBP ≥ 130 mmHg i/lub DBP ≥ 85 mmHg; Glu, glukoza; TG, triacyloglicerole; TC, cholesterol całkowity; HDL, lipoproteiny wysokiej gęstości; LDL, lipoproteiny niskiej gęstości; LAP, iloczyn akumulacji lipidów; VAI, wskaźnik wisceralnej tkanki tłuszczowej; b, ponadnormatywne wartości wyznaczane dla wartości $\geq 1,93$ dla wieku poniżej 52 lata, $\geq 1,94$ dla wieku 52-66 lat, $\geq 2,01$ dla wieku 66+; TyG, wskaźnik trójglicerydy-glukoza

Rycina 2 Struktura wskaźnika masy ciała BMI (w %) w zależności od badanej grupy

Wykazano w grupie kobiet po menopauzie (n=99) istotnie częściej ponadnormatywne BMI (69,69%; p=0,033), WC (84,85%; p<0,001) i WHR (74,75%; p<0,001) w porównaniu do grupy K. Ponadto wraz z wiekiem zwiększał się udział (%) kobiet o podwyższonym ciśnieniu tętniczym (p<0,001), podobną tendencję obserwowano dla Glu (p=0,006) oraz parametrów TC p=0,010; LDL p=0,0499; LAP p<0,001; TyG p=0,039.

V 2. Związki stylu życia z ryzykiem zaburzeń metabolicznych

Tabela 8 przedstawia charakterystykę stylu życia w badanych grupach kobiet, w oparciu o rodzaj i skład jakościowy diety (Talerz Zdrowego Żywienia; TZŻ) oraz deklaracje w zakresie stosowanych używek (nikotyna i alkohol).

Tabela 8 Charakterystyka wybranych elementów stylu życia w zależności od grupy

Zmienna	K n = 45		50+ n = 99		50-65 n = 40		66+ n = 59		
	n	%	n	%	n	%	n	%	
Dieta	Mieszana, tradycyjna	35	77,78	86	86,87	30	75,00	56	94,92
	Śródziemnomorska	6	13,33	7	7,07	5	12,50	2	3,39
	Wegetariańska/wegańska	3	6,67	6	6,06	5	12,50	1	1,69
	Wysokotłuszczowo-białkowa	1	2,22	0	0,00	0	0,00	0	0,00
TZŻ	Nieprawidłowy	35	77,78	62	62,63	27	67,50	35	59,32
	Wzorcowy (50/25/25)	2	4,44	13	13,13	3	7,50	10	16,95
	Prawidłowy dopuszczalny - razem	8	17,78	24	24,24	10	25,00	14	23,73
	Prawidłowy	10	22,22	37	37,37	13	32,50	24	40,68
Palenie wyrobów tytoniowych	Nigdy nie paliłam	22	48,89	62	62,63	27	67,50	35	59,32
	Obecnie nie palę	14	31,11	28	28,28	9	22,50	19	32,20
	Palę papierosy tradycyjne	5	11,11	8	8,08	4	10,00	4	6,78
	Palę papierosy nowoczesne	3	6,67	1	1,01	0	0,00	1	1,69
	Palę papierosy tradycyjne i nowoczesne	1	2,22	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Alkohol	Nie piję	9	20,00	36	36,36	9	22,50	27	45,76
	Incydentalnie	20	44,44	46	46,46	20	50,00	26	44,07
	Tak, piję	16	35,56	17	17,17	11	27,50	6	10,17
Rodzaj alkoholu	Wysokoprocentowy	3	6,67	13	13,13	6	15,00	7	11,86
	Średnioprocentowy	18	40,00	37	37,37	20	50,00	17	28,81
	Niskoprocentowy	9	20,00	2	2,02	0	0,00	2	3,39
	Wysoko i średnioprocentowy	2	4,44	6	6,06	2	5,00	4	6,78
	Średnio i niskoprocentowy	2	4,44	5	5,05	3	7,50	2	3,39
	Wysoko, średnio i niskoprocentowy	2	4,44	0	0,00	0	0,00	0	0,00
	Żaden	9	20,00	36	36,36	9	22,50	27	45,76

K, grupa porównawcza; TZŻ, Talerz Zdrowego Żywienia; Prawidłowy dopuszczalny – razem obejmuje model diety o strukturze 50/30/20, 50/20/30, 60/20/20, 40/30/30 i 45/35/20

Kobiety z grupy najstarszej (66+) deklarowały najczęściej dietę tradycyjną (94,92%), a różnica w preferowaniu tej diety była istotnie statystyczna zarówno w porównaniu z grupą 50-65 lat (75%, $p=0,004$), jak i grupą kobiet najmłodszych K (77,78%, $p=0,008$).

Większość badanych zarówno z grupy K (57,78%) oraz 50+ (77,78%) prezentowała zachowania prozdrowotne w zakresie co najmniej trzech z czterech badanych elementów stylu życia (tj. model diety, aktywność fizyczna, dotyczące wyrobów tytoniowych i alkoholu). Jednocześnie wykazano, że kobiety po menopauzie ($n=99$) istotnie częściej prezentowały prozdrowotne zachowania w porównaniu do kobiet z grupy K zarówno w zakresie trzech analizowanych elementów stylu życia ($p=0,015$) oraz czterech elementów stylu życia ($p=0,042$).

W Tabeli 9 przedstawiono związki między poziomem aktywności fizycznej oraz parametrami antropometrycznymi i biochemicznymi w badanych grupach kobiet.

Tabela 9 Korelacja rang Spearmana wybranych parametrów antropometrycznych i biochemicznych dla skategoryzowanego poziomu aktywności fizycznej w badanych grupach kobiet

Zmienna	K (n=45)		50+ (n=99)		50-65 (n=40)		66+ (n=59)	
	Rho	p	Rho	p	Rho	p	Rho	p
BMI (kg/m ²)	0,084	0,582	-0,015	0,882	0,248	0,122	-0,132	0,318
WC (cm)	-0,042	0,784	-0,002	0,984	-0,333	0,036*	-0,141	0,286
HC (cm)	-0,039	0,799	0,013	0,896	0,244	0,130	-0,079	0,550
WHR	0,012	0,938	0,069	0,498	0,278	0,082	-0,004	0,979
SBP (mmHg)	0,039	0,799	0,152	0,132	-0,338	0,033*	0,107	0,419
DBP (mmHg)	0,163	0,286	-0,020	0,844	0,015	0,927	-0,066	0,619
Glu (mg/dl)	-0,006	0,969	-0,001	0,989	0,104	0,522	-0,011	0,936
TC (mg/dl)	-0,165	0,277	0,004	0,968	-0,174	0,283	0,084	0,527
TG (mg/dl)	-0,105	0,491	0,098	0,335	0,089	0,583	0,125	0,345
HDL (mg/dl)	-0,018	0,906	-0,135	0,184	-0,249	0,122	-0,114	0,388
LDL (mg/dl)	-0,105	0,491	0,028	0,786	-0,139	0,392	0,091	0,492
LAP (cm x mmol/l)	-0,090	0,556	0,073	0,472	0,268	0,094	0,032	0,809
VAI	-0,078	0,610	0,153	0,130	0,238	0,138	0,157	0,234
TyG	-0,108	0,479	0,074	0,464	0,079	0,626	0,111	0,404

*/ pogrubiona czcionka, istotność statystyczna na poziomie $p<0,05$; kategorie dla poziomu aktywności fizycznej oznaczono jako 0 – niski (L) poziom aktywności fizycznej (< 600 MET-min/tyg) i 1 – umiarkowany i wysoki (M + H) poziom aktywności fizycznej (≥ 600 MET-min/tyg); K, grupa porównawcza; BMI, wskaźnik masy ciała; WC, obwód tali; HC, obwód bioder; WHR, wskaźnik talia/biodro; SBP, skurczowe ciśnienie tętnicze; DBP, rozkurczowe ciśnienie tętnicze; Glu, glukoza; TC, cholesterol całkowity; TG, triacyloglicerole; HDL, lipoproteiny wysokiej gęstości; LDL, lipoproteiny niskiej gęstości; LAP, iloczyn akumulacji lipidów; VAI, wskaźnik wisceralnej tkanki tłuszczowej; TyG, wskaźnik trójglicerydy-glukoza

Wykazano w grupie kobiet po menopauzie w wieku 50-65 lat istotny statystycznie ujemny związek aktywności fizycznej (PA) z obwodem talii (WC, $p=0,036$) i skurczowym ciśnieniem tętniczym (SBP, $p=0,033$).

V 3. Jakość życia w badanych grupach kobiet

Tabela 10 Jakość życia w badanych grupach kobiet

Zmienna	K n = 45	50+ n = 99	50 - 65 n = 40	66+ n = 59	K vs 50+ p	K vs 50-65 p	K vs 66+ p	50-65 vs 66+ p	
DOM1	x ± SD	56,67 ± 8,74	61,11 ± 8,86	61,61 ± 8,89	60,77 ± 8,91	0,008*	0,036*	0,089	1,000
	Me	57,1	60,7	62,5	60,7				
	5-95	36,8 – 67,9	42,9 – 75,0	46,4 – 75,0	39,3 – 75,0				
DOM2	x ± SD	65,00 ± 10,82	66,71 ± 10,84	70,21 ± 9,17	64,34 ± 11,30	0,616	0,170	1,000	0,024*
	Me	66,7	66,7	70,8	62,5				
	5-95	38,8 – 79,2	50,0 – 83,3	54,4 – 87,3	45,8 – 83,3				
DOM3	x ± SD	80,00 ± 13,22	75,84 ± 12,05	80,21 ± 9,93	72,88 ± 12,53	0,234	1,000	0,068	0,013*
	Me	75,0	75,0	83,3	75,0				
	5-95	58,3 – 100,0	50,0 – 91,7	58,8 – 100,0	50,0 – 91,7				
DOM4	x ± SD	71,96 ± 12,55	76,67 ± 11,87	80,00 ± 9,67	74,42 ± 12,75	0,032*	0,006*	0,551	0,061
	Me	75,0	78,1	78,1	75,0				
	5-95	49,7 – 90,6	56,2 – 96,9	65,8 – 96,9	56,3 – 93,8				
WHO1	x ± SD	4,07 ± 0,50	3,96 ± 0,70	4,25 ± 0,49	3,76 ± 0,75	0,501	0,434	0,104	0,001*
	Me	4,0	4,0	4,0	4,0				
	5-95	3,0 – 5,0	3,0 – 5,0	4,0 – 5,0	2,0 – 5,0				
WHO2	x ± SD	3,40 ± 0,89	3,38 ± 0,91	3,63 ± 0,84	3,22 ± 0,93	0,914	0,481	1,000	0,058
	Me	3,0	4,0	4,0	3,0				
	5-95	2,0 – 5,0	2,0 – 5,0	2,0 – 5,0	1,0 – 5,0				

*/ pogrubiona czcionka, istotność statystyczna na poziomie $p<0,05$; wyniki dla każdej z dziedzin (DOM) po przeliczeniu do skali 1-100; wyniki dla WHO1 i WHO2 w skali 0-5; K, grupa porównawcza; x, średnia; SD, odchylenie standardowe; Me, mediana; DOM1, dziedzina funkcjonowanie fizyczne; DOM2, dziedzina funkcjonowanie psychiczne; DOM3, dziedzina funkcjonowanie społeczne; DOM4, dziedzina funkcjonowanie w środowisku; WHO1, indywidualna ogólna percepcja jakości życia; WHO2, indywidualna ogólna percepcja zdrowia

Kobiety po menopauzie prezentowały istotnie wyższą jakość życia związaną z funkcjonowaniem fizycznym DOM1 ($p=0,008$) i w środowisku DOM4 ($p=0,032$)

w porównaniu do grupy porównawczej K. Z kolei kobiety z grupy 50-65 prezentowały istotnie wyższą jakość życia w domenach DOM2, DOM3 i WHO1 w porównaniu do kobiet z grupy 66+.

W Tabeli 11 przedstawiono liczebność w grupach dla uzyskanych wyników poniżej normy (%) dla każdej z domen jakości życia, natomiast w Tabeli 12 różnice częstości występowania QOL powyżej normy w badanych grupach kobiet.

Tabela 11 Jakość życia badanych kobiet dla każdej z domen

Zmienna		K n = 45		50+ n = 99		50-65 n = 40		66+ n = 59		Mediana 50+ n=99
		n	%	n	%	n	%	n	%	
DOM1	Poniżej normy	31	68,89	36	36,36	13	32,50	23	38,89	60,71
	W normie	14	31,11	63	63,64	27	67,50	36	61,02	
DOM2	Poniżej normy	17	37,78	58	58,59	19	47,50	39	66,10	66,67
	W normie	28	62,22	41	41,41	21	52,50	20	33,90	
DOM3	Poniżej normy	10	22,22	30	30,30	6	15,00	24	40,68	75,00
	W normie	35	77,78	69	69,70	34	85,00	35	59,32	
DOM4	Poniżej normy	33	73,33	57	57,58	21	52,50	36	61,02	78,13
	W normie	12	26,67	42	42,42	19	47,50	23	38,89	
WHO1	Poniżej normy	4	8,89	18	18,18	1	2,50	17	28,81	4,00
	W normie	41	91,11	81	81,82	39	97,50	42	71,19	
WHO2	Poniżej normy	23	51,11	47	47,47	12	30,00	35	59,32	4,00
	W normie	22	48,89	52	52,53	28	70,00	24	40,68	

normy dla każdej z dziedzin wyznaczono na podstawie mediany dla grupy 50+; K, grupa porównawcza; DOM1, dziedzina funkcjonowanie fizyczne; DOM2, dziedzina funkcjonowanie psychiczne; DOM3, dziedzina funkcjonowanie społeczne; DOM4, dziedzina funkcjonowanie w środowisku; WHO1, indywidualna ogólna percepcja jakości życia; WHO2, indywidualna ogólna percepcja zdrowia

Tabela 12 Różnice częstości występowania poziomu jakości życia powyżej wartości oczekiwanej (normy) między grupami kobiet

Zmienna	K vs 50+	K vs 50-65	K vs 66+	50-65 vs 66+
	p	p	p	p
DOM1	<0,001*	<0,001*	0,002*	0,511
DOM2	0,021*	0,365	0,004*	0,065
DOM3	0,316	0,395	0,047*	0,006*
DOM4	0,070	0,046*	0,188	0,400
WHO1	0,151	0,211	0,012*	<0,001*
WHO2	0,686	0,048*	0,404	0,004*

*/ pogrubiona czcionka, istotność statystyczna na poziomie $p < 0,05$; K, grupa porównawcza; DOM1, dziedzina funkcjonowanie fizyczne; DOM2, dziedzina funkcjonowanie psychiczne; DOM3, dziedzina funkcjonowanie społeczne; DOM4, dziedzina funkcjonowanie w środowisku; WHO1, indywidualna ogólna percepcja jakości życia; WHO2, indywidualna ogólna percepcja zdrowia

Wyższe rozpowszechnienie QOL poniżej normy obserwowano dla domeny fizycznej (DOM1) w grupie K ($p < 0,001$) w porównaniu do kobiet po menopauzie (50+), natomiast dla domeny psychicznej (DOM2) w grupie kobiet po menopauzie (50+) w porównaniu do kobiet w wieku reprodukcyjnym ($p = 0,021$). Kobiety 66+ istotnie częściej prezentowały QOL poniżej oczekiwanego poziomu w domenie społecznej (DOM3, $p = 0,006$) oraz samoocenie jakości życia (WHO1, $p < 0,001$) i zdrowia (WHO2, $p = 0,004$) w porównaniu do kobiet z grupy 50-65.

V 4. Ryzyko zaburzeń metabolicznych a styl życia w badanych grupach kobiet

Tabela 13 Związki między skategoryzowanym poziomem tygodniowej aktywności fizycznej oraz ocenianymi parametrami antropometrycznymi i biochemicznymi

	Porównawcza (K)	Kobiety po menopauzie	
	n = 45	50-65 (n=40)	66+ (n=59)
BMI (kg/m ²)	- 0,007	- 0,281	0,1697
	0,964	0,079	0,1987
WC (cm)	0,108	- 0,426	0,102
	0,476	0,006*	0,440
WHR	0,035	- 0,281	0,129
	0,8199	0,079	0,3298
SBP (mmHg)	- 0,007	- 0,350	- 0,187
	0,964	0,027*	0,156
DBP (mmHg)	- 0,069	- 0,011	0,109
	0,653	0,944	0,413
LAP (cm × mmol/l)	0,039	- 0,187	- 0,039
	0,799	0,247	0,768
VAI	0,081	- 0,124	- 0,038
	0,595	0,447	0,776
TyG	- 0,083	- 0,076	- 0,038
	0,586	0,639	0,776
Glu (mg/dl)	- 0,098	- 0,096	0,017
	0,524	0,554	0,898
TG (mg/dl)	- 0,083	- 0,096	0,025
	0,586	0,554	0,852
TC (mg/dl)	0,257	0,168	- 0,087
	0,088	0,299	0,513
HDL (mg/dl)	0,059	- 0,096	- 0,082
	0,700	0,554	0,537
LDL (mg/dl)	0,186	0,241	- 0,025
	0,222	0,134	0,851

* / pogrubiona czcionka, istotność statystyczna na poziomie $p < 0,05$; górna wartość – współczynnik korelacji „r”, dolna wartość – istotność statystyczna „p”; aktywny fizycznie oznacza umiarkowany lub wysoki poziom aktywności fizycznej (M+H), „0”; nieaktywny oznacza niski poziom aktywności fizycznej (L) „,1”; prawidłowe wartości dla badanych parametrów oznaczono „0”, nieprawidłowe „,1”; K, grupa porównawcza; BMI, wskaźnik masy ciała; WC, obwód tali; WHR, wskaźnik talia/biodro; SBP, skurczowe ciśnienie tętnicze; DBP, rozkurczowe ciśnienie tętnicze; LAP, iloczyn akumulacji lipidów; VAI, wskaźnik wisceralnej tkanki tłuszczowej; TyG, wskaźnik trójglicerydy-glukoza; Glu, glukoza; TG, triacyloglicerole; TC, cholesterol całkowity; HDL, lipoproteiny wysokiej gęstości; LDL, lipoproteiny niskiej gęstości

Wykazano istotny statystycznie ujemny związek zalecanego poziomu aktywności fizycznej (PA) z WC ($p=0,006$) i SBP ($p=0,027$) dla kobiet w wieku 50-65 lat.

W Tabeli 14 oraz 15 przedstawiono model regresji logistycznej do oceny ilorazu szans (OR, ang. odds ratio) zaburzeń metabolicznych, określanych przez ponadnormatywne BMI, WC, LAP, VAI, ATD, TyG w zależności od wieku badanej grupy kobiet, poziomu aktywności fizycznej, modelu diety.

Tabela 14 Iloraz szans (OR) ryzyka otyłości i zaburzeń metabolicznych kobiet w zależności od wieku, diety i poziomu aktywności fizycznej ($n=144$)

Kategoria	Iloraz szans (5-95% CI), p			
	Nadmierna masa ciała BMI ≥ 27 kg/m ²	Zespół Metaboliczny LAP $\geq 37,257$ cm $\times$ mmol/l	TyG $\geq 8,913$	ATD VAI > wartość zależna od wieku
Wiek < 50 (0) przed menopauzą vs ≥ 50 (1)	2,29 (1,06 - 4,95) $p = 0,035$	5,00 (2,18 - 11,48) $p < 0,001$	3,32 (0,93 - 11,88) $p = 0,064$	2,70 (0,74 - 9,78) $p = 0,131$
Zalecany poziom aktywności fizycznej (PA) (M+H > 600 MET-min/tyg)	0,86 (0,24 - 3,10) $p = 0,820$	0,69 (0,19 - 2,49) $p = 0,576$	0,53 (0,06 - 4,39) $p = 0,559$	0,64 (0,08 - 5,29) $p = 0,678$
Dieta (prawidłowa 0, nieprawidłowa 1)	0,83 (0,41 - 1,69) $p = 0,612$	0,59 (0,29 - 1,19) $p = 0,143$	0,52 (0,21 - 1,32) $p = 0,168$	0,48 (0,18 - 1,29) $p = 0,147$
Nieprawidłowa dieta i niski poziom aktywności fizycznej	<i>Zbyt mała liczba badanych spełniających kryterium (n = 6)</i>	<i>Zbyt mała liczba badanych spełniających kryterium (n = 6)</i>	<i>Zbyt mała liczba badanych spełniających kryterium (n = 6)</i>	<i>Zbyt mała liczba badanych spełniających kryterium (n = 6)</i>
Nieprawidłowa dieta, niski poziom aktywności fizycznej i wiek (≥ 50)	<i>Zbyt mała liczba badanych spełniających kryterium (n = 2)</i>	<i>Zbyt mała liczba badanych spełniających kryterium (n = 2)</i>	<i>Zbyt mała liczba badanych spełniających kryterium (n = 2)</i>	<i>Zbyt mała liczba badanych spełniających kryterium (n = 2)</i>

pogrubiona czcionka oznacza istotnie wzrost lub obniżenie ilorazu szans ($p < 0,05$); dla ATD przyjęto brak ryzyka i małe ryzyko jako „0”, ryzyko średnie i wysokie jako „1”; prawidłowe wartości dla badanych parametrów oznaczono „0”, nieprawidłowe „1”; BMI, wskaźnik masy ciała; LAP, iloczyn akumulacji lipidów; TyG, wskaźnik trójglicerydy-glukozę; ATD, dysfunkcja tkanki tłuszczowej (ang. *adipose tissue dysfunction*); VAI, wskaźnik wisceralnej tkanki tłuszczowej; PA, aktywność fizyczna; M/H, umiarkowany/wysoki poziom aktywności fizycznej; MET, równoważnik metaboliczny

Wykazano, że wiek kobiet związanych z menopauzą, zwiększa ponad 2-krotnie ryzyko nadmiernego wskaźnika masy ciała (BMI) (OR=2,29; przedział ufności CI: 95% (1,06 – 4,95); $p=0,035$) oraz 5-krotnie ryzyko zespołu metabolicznego (OR=5,0; przedział ufności CI: 95% (2,18 – 11,48); $p < 0,001$).

Tabela 15 Iloraz szans (OR) ryzyka otyłości i zaburzeń metabolicznych kobiet po naturalnej menopauzie w zależności od grupy wiekowej, diety i poziomu aktywności fizycznej (n=99)

Kategoria	Iloraz szans (5-95% CI), <i>p</i>			
	Nadmierna masa ciała BMI $\geq$ 27 kg/m ²	Zespół Metaboliczny LAP $\geq$ 37,257 cm $\times$ mmol/l	TyG $\geq$ 8,913	ATD VAI > wartość zależna od wieku
Wiek 50-65 (0) vs 66+ (1)	1,29 (0,58 - 2,93) <i>p</i> = 0,211	3,03 (1,30 - 7,02) <i>p</i> = 0,010	3,05 (0,92 - 10,08) <i>p</i> = 0,068	0,59 (0,20 - 1,76) <i>p</i> = 0,346
Zalecany poziom aktywności fizycznej (PA) (M+H > 600 MET-min/tyg)	0,96 (0,20 - 4,55) <i>p</i> = 0,956	0,48 (0,10 - 2,40) <i>p</i> = 0,371	0,56 (0,06 - 5,19) <i>p</i> = 0,609	0,90 (0,11 - 8,22) <i>p</i> = 0,928
Dieta (prawidłowa 0, nieprawidłowa 1)	1,23 (0,54 - 2,83) <i>p</i> = 0,620	1,00 (0,42 - 2,35) <i>p</i> = 0,990	0,63 (0,22 - 1,75) <i>p</i> = 0,375	0,51 (0,17 - 1,52) <i>p</i> = 0,226
Nieprawidłowa dieta i niski poziom aktywności fizycznej	<i>Zbyt mała liczba badanych spełniających kryterium (n = 2)</i>	<i>Zbyt mała liczba badanych spełniających kryterium (n = 2)</i>	<i>Zbyt mała liczba badanych spełniających kryterium (n = 2)</i>	<i>Zbyt mała liczba badanych spełniających kryterium (n = 2)</i>
Nieprawidłowa dieta, niski poziom aktywności fizycznej i wiek (66+)	<i>Zbyt mała liczba badanych spełniających kryterium (n = 1)</i>	<i>Zbyt mała liczba badanych spełniających kryterium (n = 1)</i>	<i>Zbyt mała liczba badanych spełniających kryterium (n = 1)</i>	<i>Zbyt mała liczba badanych spełniających kryterium (n = 1)</i>

pogrubiona czcionka oznacza istotnie wzrost lub obniżenie ilorazu szans ($p < 0,05$); dla ATD przyjęto brak ryzyka i małe ryzyko jako „0”, ryzyko średnie i wysokie jako „1”; prawidłowe wartości dla badanych parametrów oznaczono „0”, nieprawidłowe „1”; BMI, wskaźnik masy ciała; LAP, iloczyn akumulacji lipidów; TyG, wskaźnik trójglicerydy-glukoza; ATD, dysfunkcja tkanki tłuszczowej (ang. adipose tissue dysfunction); VAI, wskaźnik wisceralnej tkanki tłuszczowej; PA, aktywność fizyczna; M/H, umiarkowany/wysoki poziom aktywności fizycznej; MET, równoważnik metaboliczny

Z kolei porównanie dwóch grup kobiet po menopauzie, pozwala na stwierdzenie, że wraz z wiekiem kobiet (55-65 vs 66+) zwiększa się ponad 3-krotnie iloraz szans zespołu metabolicznego (OR=3,03; przedział ufności CI: 95% (1,30 – 7,02); $p=0,010$).

VI WNIOSKI

1. Najczęstsze występowanie ponadnormatywnych parametrów antropometrycznych i biochemicznych związanych z otyłością oraz jej powikłaniami obserwowano w grupie kobiet po menopauzie, przy czym ich współwystępowanie najsilniej manifestowane było w grupie po 66 roku życia.
2. Większość kobiet po menopauzie prezentowała nadwagę (69,7%), nadmierną kumulację tkanki tłuszczowej trzewnej (84,9%) oraz nadciśnienie tętnicze (81,8%), a także ponadnormatywną wartość iloczynu akumulacji lipidów (55,6%).
3. Wiek kobiet, związany z okresem po menopauzie był czynnikiem zwiększającym iloraz szans otyłości oraz zespołu metabolicznego.
4. Ocena stylu życia badanych kobiet z populacji wrocławskiej pozwala na stwierdzenie, że większość kobiet po menopauzie prezentowała zalecany poziom aktywności fizycznej (92,9%), nie używała produktów tytoniowych (90,9%), nie sięgała systematycznie po alkohol (82,8%), jednocześnie nie przestrzegała diety zgodnej z Talerzem Zdrowego Żywienia (62,6%) i nie różniła się w tym zakresie istotnie od kobiet w wieku reprodukcyjnym (91,1%; 80,0%; 64,4%; 77,8%).
5. Kobiety po menopauzie prezentowały istotnie wyższą jakość życia związaną z funkcjonowaniem fizycznym (DOM1, $p=0,008$) i w środowisku (DOM4, $p=0,032$) w porównaniu do grupy kobiet w wieku reprodukcyjnym.
6. Istotny ujemny związek między poziomem aktywności fizycznej a parametrami gospodarki lipidowej tj. TC oraz LDL, skurczowym ciśnieniem tętniczym oraz obwodem talii wykazano dla kobiet po menopauzie w wieku 50-65 lat; natomiast dla kobiet starszych 66+ obserwowano dodatnią zależność między czasem spędzonym w pozycji siedzącej a obwodem talii.

Podsumowanie

Wnioski z badań, wskazują na potrzebę kontynuacji całościowej i kompleksowej oceny stanu zdrowia kobiet po menopauzie, co pozwoli na uszczegółowienie celów na rzecz promocji zdrowia dla tej grupy.

VII PIŚMIENNICTWO

1. Alberti KGM, Zimmet P, Shaw J. The metabolic syndrome-a new worldwide definition. *Lancet* 2005, 366(9491): 1059-1062.
2. Amato MC, Giordano C, Galia M, Criscimanna A, Vitabile S, Midiri M, Galluzzo A, AlkaMeSy Study Group. Visceral Adiposity Index: a reliable indicator of visceral fat function associated with cardiometabolic risk. *Diabetes Care* 2010, 33(4): 920-2.
3. Amato MC, Giordano C, Pitrone M, Galluzzo A. Cut-off points of the visceral adiposity index (VAI) identifying a visceral adipose dysfunction associated with cardiometabolic risk in a Caucasian Sicilian population. *Lipids Health Dis* 2011, 10: 183.
4. Amato MC, Giordano C. Visceral adiposity index: An indicator of adipose tissue dysfunction. *Int J Endocrinol* 2014, 2014: 730827.
5. An HY, Chen W, Wang CW, Yang HF, Huang WT, Fan SY. The Relationships between Physical Activity and Life Satisfaction and Happiness among Young, Middle-Aged, and Older Adults. *Int J Environ Res Public Health* 2020, 17(13): 4817.
6. Araújo SP, Juvanhol LL, Bressan J, Hermsdorff HHM. Triglyceride glucose index: A new biomarker in predicting cardiovascular risk. *Prev Med Rep* 2022, 29: 101941.
7. Biernat E, Stupnicki R, Gajewski AK. Międzynarodowy Kwestionariusz Aktywności Fizycznej (IPAQ) – wersja polska. *Wychowanie Fizyczne i Sport* 2007, 51(1): 47-54.
8. Bondyra-Wiśniewska B, Pawluk I, Kaczorek M, Pacyna S, Wolnicka K, Wedziuk A, Nagel P, NCEŻ NIZP PZH–BIP. *Wiem, że dobrze jem – Talerz Zdrowego Żywienia w praktyce*. Narodowy Instytut Zdrowia Publicznego PZH – Państwowy Instytut Badawczy, Warszawa, 2021.
9. Engin A. The Definition and Prevalence of Obesity and Metabolic Syndrome. *Adv Exp Med Biol* 2017, 960: 1-17.
10. Friedewald WT, Levy RI, Fredrickson DS. Estimation of the concentration of low-density lipoprotein cholesterol in plasma, without use of the preparative ultracentrifuge. *Clin Chem* 1972, 18(6): 499-502.
11. Genazzani A, Petrillo T, Semprini E, Aio C, Foschi M, Ambrosetti F, Sponzilli A, Ricciardiello F, Battipaglia C. Metabolic syndrome, insulin resistance and menopause: the changes in body structure and the therapeutic approach. *GREM* 2023, 4(2-3): 086-091.

12. Kahn HS. The "lipid accumulation product" performs better than the body mass index for recognizing cardiovascular risk: a population-based comparison. *BMC Cardiovasc Disord* 2005, 5: 26.
13. Lewandowska J, Pawik Ł, Pawik M, Fink-Lwow F, Kałużny K, Kałużna A, Zukow W. Regular yoga exercises and quality of life in women with low back pain - a pilot study. *J Educ Health Sport* 2018, 8(12): 882-896.
14. Luo J, Mills K, le Cessie S, Noordam R, van Heemst D. Ageing, age-related diseases and oxidative stress: What to do next? *Ageing Res Rev* 2020, 57: 100982.
15. Lwow F. Wpływ standaryzowanego wysiłku fizycznego na stres oksydacyjny w aspekcie fenotypu otyłości i polimorfizmu genu receptora beta3 adrenergicznego u kobiet pomenopauzalnych. *Studia i Monografie AWF we Wrocławiu, Wrocław*, 2010.
16. Lwow F, Bohdanowicz-Pawlak A. Vitamin D and selected cytokine concentrations in postmenopausal women in relation to metabolic disorders and physical activity. *Exp Gerontol* 2020, 141: 111107.
17. Lwow F, Jędrzejuk D, Milewicz A, Szmigiero L. Lipid accumulation product (LAP) as a criterion for the identification of the healthy obesity phenotype in postmenopausal women. *Exp Gerontol* 2016, 82: 81-87.
18. Łaczmanski Ł, Łaczmanska I, Lwow F. Association of select vitamin D receptor gene polymorphisms with the risk of tobacco-related cancers - a meta-analysis. *Sci Rep* 2019, 9(1): 16026.
19. Milic J, Glisic M, Voortman T, Borba LP, Asllanaj E, Rojas LZ, Troup J, Kiefte-de Jong JC, van Beeck E, Muka T, Franco OH. Menopause, ageing, and alcohol use disorders in women. *Maturitas* 2018, 111: 100-109.
20. Moratalla-Cecilia N, Soriano-Maldonado A, Ruiz-Cabello P, Fernández MM, Gregorio-Arenas E, Aranda P, Aparicio VA. Association of physical fitness with health-related quality of life in early postmenopause. *Qual Life Res* 2016, 25(10): 2675-2681.
21. Myint PK, Welch AA. Healthier ageing. *BMJ* 2012, 344(7848): e1214.
22. Nari F, Jeong W, Jang BN, Lee HJ, Park EC. Association between healthy lifestyle score changes and quality of life and health-related quality of life: a longitudinal analysis of South Korean panel data. *BMJ Open* 2021, 11(10): e047933.

23. NIH. Clinical Guidelines on the Identification, Evaluation, and Treatment of Overweight and Obesity in Adults: the evidence report. National Institutes of Health. *Obes Res* 1998, 6(2): 51S-209S.
24. Róžańska D, Kujawa K, Szuba A, Zatońska K, Regulska-Ilow B. Dietary Patterns and the Prevalence of Noncommunicable Diseases in the PURE Poland Study Participants. *Nutrients* 2023, 15(16): 3524.
25. Santoro N, Roeca C, Peters BA, Neal-Perry G. The Menopause Transition: Signs, Symptoms, and Management Options. *J Clin Endocrinol Metab* 2021, 106(1): 1–15.
26. Skrzypulec V, Dąbrowska J, Droszol A. The influence of physical activity level on climacteric symptoms in menopausal women. *Climacteric* 2010, 13(4): 355-361.
27. Slagter SN, van Vliet-Ostaptchouk JV, van Beek AP, Keers JC, Lutgers HL, van der Klauw MM, Wolffenbuttel BHR. Health-Related Quality of Life in Relation to Obesity Grade, Type 2 Diabetes, Metabolic Syndrome and Inflammation. *PLoS One* 2015, 10(10): e0140599.
28. Spartano NL, Stevenson MD, Xanthakis V, Larson MG, Andersson C, Murabito JM, Vasan RS. Associations of objective physical activity with insulin sensitivity and circulating adipokine profile: the Framingham Heart Study. *Clin Obes* 2017, 7(2): 59-69.
29. WHO. World Health Organization. The World Health Organization Quality of Life (WHOQOL) -BREF, 2012 revision. World Health Organization, Geneva, 2004, <https://www.who.int/toolkits/whoqol>. [dostęp z dnia 14.02.2023].
30. Wierucki Ł, Kujawska-Danecka H, Mossakowska M, Grodzicki T, Błędowski P, Chudek J, Kostka T, Więcek A, Hajduk A, Bandosz P, Zagożdżon P, Wojtyniak B, Zdrojewski T. Health status and its socio-economic covariates in the older population in Poland - the assumptions and methods of the nationwide, cross-sectional PolSenior2 survey. *Arch Med Sci* 2020, 18(1): 92-102.
31. Yoshany N, Mazloomi SS, Bahri N, Moori MK, Hanna FS. Association between Lifestyle and Severity of Menopausal Symptoms in Postmenopausal Women. *Electron J Gen Med* 2020, 17(5): em222.
32. Zalewski M, Kołodyńska G, Nowak K, Piątek A, Fink-Lwow F, Mucha A, Andrzejewski W. Quality of life and anxiety 12 and 36 months after surgical SUI treatment in postmenopausal women. *Eur J Obstet Gynecol Reprod Biol* 2024, 295: 153-159.

33. Zimmet P, Alberti G, Shaw J. A new IDF worldwide definition of the metabolic syndrome: the rationale and the result. *Diabetes Voice* 2005, 50(3): 31-33.